אבטא דטייעי · כך גורס בערוך בכ"ף · ופי' שמביאין קמח ועצים ובשמים וסורין לאוהו בחלב ומזלפין יין עליו ור"ח גרס אבטא לשון אבטיח פי' לעצת חלולה ומשימין בה יין ואיכא גרסא כי לא אבטיח ולעצת אינו אחד: **מוריים** לאומן · והא דפליגי ר"מ ורבנן במתניתין במוריים לענין איסור הנאה היינו משל בעלי בתים א"ל מיירי אחר פעם ראשון ומני דקליפי שומניה ורמו ביה חמרא והוא הפליגי ואיכר וההוא מוריים דלקמן דלתתא בתרבא של לאומן הוי *והיה איכר (ג) לפי שהיה בפעם ראשון ומני: **אי** אמרת רוב איכא מיעוט · *דימה כי איכא רובא נמי אמאי לא משבחינן ליה מיעוטא דמעוטא כיון דאיכא רובא וחזקה להיתר רובא בהמות שאין נשחטות לעבודת כוכבים ואוסם עגלים עלמם נעמידם בחזקת היתר שהיו הקיבות כוכבים שחיטה (ד) וכי האי גוונא אמרי' בפ"ב דיבמות (דף קיט:) גבי היתה לה חמות אינה חוסשת דחשבינן ליה מיעוטא דמיעוטא דאיכא רוב לשוק וחזקה לשוק וי"ל דשאני הכא דלאחר שחיטה איתרע ליה חזקה דהנך קיבות הטומדות לפניו לאחר שחיטה בספק עבודת כוכבים קיימי הכא נמי זימנין דחייסינן כגון בילאה מליאה מעוט דאיכא דאיכא ריעותא שילאה מעוברת ואפי' לר' יהושע דלא חיים הכא אסר הכא דהכא אין שום ודאים של איסור אפי' כשילאה מליאה דאפשר הפילה אבל כאן כיון שמיעוט הקיבות אסורות יש כאן חשש מיעוט של איסור: **וכי** נשחטין לעבודת כוכבים מאי הוי הא אם הוא בקרים · דימה מאי ראיה היא זו הלא לא הזכיר הש"ל כאן נשחטין לזרוק אלא נשחטין סתם דמשמע שהוא עובד בזביחה י"ל דכל עיקר שחיטתן אינו אלא לעורך הש וחלב ולא הוצרך לפרש הי"ל אמר בחולין (דף ה:) פ"ב (דף לא:) גבי הנהו דייטי דאמו לקנוניא יהיב דכרי כו' אמרו דמא ותרבא לדידן ומשום הכי מסיק בגמר זביחה ולא קאמר בזביחה עלמה: **רשב"ל** אמר מותרת · פ"ה אף באכילה ואע"ג דמומר לעבודת כוכבים הוא מ"מ בפ"ק דחולין (דף ה:) מוכחינן דג' (ה) דיני מומר הן ד' שבחיטתו מותרת אף באכילה ויש בהמה לבד ויש אסורה אף בהמה*: ו) **מפני** שמעמידין בקיבת עגלי עבודת כוכבים · נראה דר' יהושע לא היה מתכוין כי אם לדאוהו דהא ר' יהושע לא חיים למיעוטא בפ"ב דיבמות (דף קיט:) שהבאתי לעיל וכן בפרק ג' דבכורות (דף כ:) ועוד דלפילו ר"מ דחייס למיעוטא לא אסר לעיל (דף כט:) אלא בגינת בית אוכייקי אבל שאר מקומות חשיב מיעוטא דמיעוטא: ז) **רישיאי** לשון מפיאו ג) עלה ותים דגרסי המיאו ד) ונפרש הטעם לשון המיאתי ה): ח) **שחבירו** מוכיח עליו לריח שמנך כו' · שמנך אמיפיה דקרא על כן עלמות אהבוך: **בשרו** · בפרק שור שנגח קמא (נ"ק דף מא:) דרים מבשרו אע"ג דעבדיה כעין בשר ושחטיה (ו) וי"ל דתרתי שמעינן מיניה:

אמר מדלא קמשני עליה רב קרא וסברא קמ"ל ואיכא[1] הרבה תרוייהו תנגהי בתלמוד הוקך שפיר אפילו בתמיהה): *ש"ס[2] ספרים שרומזים המשנה הא"ל לדבר אחר ופריך ולהדר ליה מסוס[3] הלכך לא חשיב פירשא למיחש דקי"ל חלב מומא אינו עומד כלומר אינה נקפת: **לאחדבו·** שור שנסקל · אסור בהנאה הוא: **ניחא ליה בנפחיה** · שיהא נראה שמן דלמיחש דקי"ל חלב מומא אינו עומד כלומר אינה נקפת: **לא ניחא ליה בנפחיה** · אינו מקבל · אסור בהנאה הוא: **מאומה** · ואפי' פרש: מכלל

אבטא · חמת מעור עב וקורין אוהו בוטין: **דטייעי** · הולכי דרכים נוטלין אוהו מלא יין למרחוק והוי כמכיסו לקיום ומשום הכי בעי שהייה י"ב חדש: **פורלני** · פסולת של עצים: **מוריים לאומן** · של עובד כוכבים לאומן מוסר מוריים לא עבדי מלבנים ממלאים ומשום תורה אור חמרא קאסרינן ליה ולאומן לא רמי ביה חמרא כדמפרש ולאיל חייבי דנפיש שומניה פעם ראשון ומני מקלקל להו חמרא: **חילק** · מין דגים שהורים וסולתנים שמן כדמפרש לקמן בפרקין ובקטנוהו אין לו סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל לאחר זמן ומחריבן לקמן (דף נט:) חילק של עובדי כוכבים אסור אותו מין דגים קטנים ומכר הרבה ביחד ומפני מה אסורה מפני שעירבוהו עולה עמה דגים טמאים דומין לה ועולין עמה והאי חילק לאומן כיון דאומן הוא ובקי בדבר מבדילין הימנה משום דלא חשיב בעמא ומקלקלי ליה לסולתנית ומרע ליה לכולי אריבה: **פעם ראשון ומני** · שכן דרכן עוסקים מים ומלח על שומן הדגים ומולגות שומנו וכשכלות מוחר ועוסן אחרים: **גמילא דעבו**·פור"ש בלעז"ז מקום שהספינות עולות בו ביבשה: **קיבתא** · שם המלה: **בלומא** · בזוזות במדינתו של עובד כוכבים זה היין נמכר ביוקר והמוריים בזול אבל כאן היין בזול והמוריים ביוקר והחיישינן לעבודו: **איידי דאור אתא** · דלך שפת הים הסמוכה לאור אתא הלי אתרבא: **דשו חמרא** · כלומר שהיין בזול שוי לשון זול כדאמרינן בעלמא (ב"מ דף נב:) עשיק לגבך ושוי לכריסך: **עקולי ופשורי איכא**· מים שהולכין עקלתון ופשורי מי שלגין נפשרים על שפת המים ואין מוסכי הספינה יכולין לבא באותו הדרך: **מפני מה אסרו גבינת בית אוכייקי** · לר"מ דאסר ליה בהנאה: **שרוב עגלים כו'** · מעמידין את החלב בקיבתן: **ר"מ חיים למיעוטא**· בפ"ב דיבמות (דף קיט:) קטן וקטנה לא חולין ולא מייבמין קטן שמא ימלא סרים קטנה שמא תמלא חיילונות: **אי אמרת רוב** · עגלים נשחטין לעבודת כוכבים איכא למיסר גבינה משום חשש דמיעוטא קיבות האסורות בהנאה דרוב עגלים הוה מיעוטא לגבי אחר בהמה שמעמידין בהן בקיבותיהן: **דשחטו אם בהמה זורזו דמה לעבודת כוכבים** · אלא שחטו בהבמה לשם עבודת כוכבים שיהא עובדה בשחיטה אלא חשב בשחיטה ע"מ לזרוק: **ר' יוחנן אמר לאסורה**· קסבר מחשבין מעבודה לעבודה דילפינן חוץ מפנים לרים לקיש לא דילפינן דפנים הוא דאמר רחמנא הטחטו ע"מ לזרוק את הדם פיגול ואע"ג דלא זרק דהוי מחשב מעבודה לעבודה מעבודה זו על חבירתה אבל לענין עבודת כוכבים לא: **תרמינך שעתך** · ירום מזלך: **באומר בגמר זביחה הוא מחשב** · על השחיטה עלמה לעבודת כוכבים ואמר בלבו בזביחה זו עובדה לעבודת כוכבים ובהא מודינא דמיתסר דזביחה הוא עבודה חשובה כזריקה *ולהכי נקט גמר זביחה דקסבר רים לקיש (ב"ק עב. חולין כט:) אינה לשחיטה אלא לבסוף: ***מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים** · באכילה ולרבנן קבעי לה דהא משום חלב של בהמה טמאה ליכא

[1] אבטא דטייעי בתר תריסר ירחי שתא שרי אמר רב אחא בריה דרב איקא [2] הני פורצני דארמאי בתר תריסר ירחי שתא שרי אמר רב אחא בריה דרבא [3] הני גולפי שחימי ואוכמי בתר תריסר ירחי שתא שרי: והמוריים: ת"ר מוריים אומן מותר ר' יהודה בן גמליאל אומר משום ר' חנינא ב"ג אף חילק אומן מותר תני אבימי בריה דר' אבהו מוריים אומן מותר הוא תני לה והוא א"ל פעם ראשון ושני מותר שלישי אסור מ"ט פעם ראשון ושני דנפיש שומנייהו לא צריך למירמי בהו חמרא מכאן ואילך רמו בהו חמרא ההוא ארבא דמוריסא דאתי לנמילא דעכו אותיב רבי אבא דמן עכו נטורי בהדה א"ל (פ) רבא עד האידנא מאן נטרה א"ל עד האידנא [7](*למאן) ניחוש לה אי משום דמעדבי ביה חמרא *קיסתא דמוריים בלומא קיסתא דחמרא בד' לומי א"ל ר' ירמיה לר' זירא דלמא איידי דצור אתו דשוי חמרא א"ל דתתם עיקולי ופשורי איכא: וגבינת בית אוכייקי: ארשב"ל מפני מה אסרו גבינת אוכייקי מפני שרוב עגלים של אותה עיר נשחטין לעבודת כוכבים *מאי איריא רוב עגלים אפילו מיעוט נמי דהא *ר"מ חייש למיעוטא אי אמרת רוב איכא מיעוט אלא אי אמרת מיעוט כיון דאיכא רוב עגלים דאין נשחטין לעבודת כוכבים ואיכא נמי שאר בהמות דאין נשחטין לעבודת כוכבים ה"ל *מיעוטא דמיעוטא (ג) ומיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ א"ל ר"ש בר אליקים לר"ש בן לקיש כי נשחטין לעבודת כוכבים מאי הוי והא את הוא דשרי דאתמר *השוחט את הבהמה לזרוקדמה לעבודתכוכבים להקטיר חלבה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר [8]אסורה קסבר [9]מחשבין מעבודה לעבודה [10]וילפינן חוץ מפנים ורשב"ל אמר מותרת א"ל תרמינך שעתך *באומר בגמר זביחה הוא עובדה: א"ר יהודה שאל ר' ישמעאל: *אמר רב אחדבוי אמר רב [11]המקדש בפרש שור הנסקל מקודשת בפרש עגלי עבודת כוכבים אינה מקודשת *איבעית אימא סברא ואב"א קרא איבעית אימא סברא גבי עגלי עבודת כוכבים ניחא ליה בנפחיה אבל גבי שור הנסקל לא ניחא ליה בנפחיה איבעית אימא קרא *) כתיב הבא [12]לא ידבק בידך מאומה וכתיב התם [13]סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו בשרו אסור הא פרשו מותרת אמר רבא תרוייהו תנגהי מדקא"ל מפני שמעמידין בקיבת נבילה וקא מהדר ליה והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה

*) [תמורה ג: וגע"ש]

[ג"ל לאאי]

[עי' הערוך קיסמא]

[עי' תוס' חולין (דף ד"ה ומכו) [לקמן מ: ע"ש] כ: יבמות סח: קידו' כבורות יט: מנ: חולין ו: יח: פו: כלם לגי' מח:]

[יבמות קיט:]

[מגילה לד: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אע"ג ר' אבא עד האידנא מאן נטרה (ב) שם נעמרה: (ג) שם ולמיעוטא: דמיעוטא לא: (ג) תוס' ד"ה מוריים וכו' ומיס ניכר בהיס כנ"ל ותיבה נפי מסקה: (ל) ד"ה מי וכו' דבי מאי גוונא (ה) ר"ה בפרי"ל וכו' דג' מיני מומרים הן: (ו) ד"ה בשרו וכו' וי"ל דתרתי · ריב עיין בפסחים דף כב ע"ש ד"ה ס"ד:

[כל דיבור זה שייך לעיל כט: בתוס' ועמ"ש רש"י שם ד"ה מפני מה וכו' ומלוה לתקן]

[עי' תוס' חולין ד"ה ומכו] [לקמן מ: ע"ש] כ: יבמות שם: קידו' כבורות יט: מנ: חולין ו: יח: פו: כלם לגי' מח:]

[יבמות קיט:]

[מגילה לד: וש"נ]

[מגילה לד: וש"נ]

[מגילה לד: וש"נ

מכלל דאיסורי הנאה • כי עולה וה"ה לשור הנסקל שרי פרשייהו: **דברי דודיך** • דברי סופרים: **מיינה** • עיקר תורה שבכתב: **שפסומיך** • כדמתרגמינן וחבוקיהן וכבוקיהן: **ואל מכשל לפניך** • ואל תדקדק להקשות לו: **גזרה תדשה** • מקרוב נזרו על הגביה: **ולין מפקפקין בה** • ולין מפרכין תורה אור טעמה כדמפרש ואזיל. מפקפקין לשון חטיטה בדבר סתום לפקפקו ובלע"ז פורי"ד כמו (סוכה דף עו:) מפקפק וטועל אחת מביניהם: **לא מגלו טעמא** • למה נזרו עליו: **דלמא איכא** • דלית ליה ההוא טעמא ולא בדיל מיניה ומזלזל בה אבל הסתא דלא מגלו טעמא דמלתא בדלי מיניה כ"ע דסברי קמו רבנן במלתא דאתי מיניה חורבא ואלו הוא דלא בקיאין בטעמא: **יבא מופר** • כל גילוי שיבא מותר לחרם של נחש אילו היה שם לא היה מניחו ליבא: **ישן מופר וכו'** • יין ושכר שנתגלו בשהם חדשים והמתין להם עד שנתישנו מותר דאי היה בו חרם של נחש לא היה מניחו ליישן: **לפי שא"א לנגיעה בלא לאחוזה חלב** • בין גומא של גביה נשאר מן החלב וחלב שהלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו אסור דלמא עריב ביה חלב טמא (ג) וחלב טמא אינו עומד ואם עירב טמא בטהור הטמא נשאר עם כשיורי דחלבא הטהור שקורין מיגא"ל וחלב טמא אסור מן התורה ובבכורות (דף ז:) יליפינן לה ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו: **בעור קיבת נבלה** • ועור לאו פירשא הוא ואסור: **ומי אמר שמואל** • דעור קיבת נבלה (ג) דאסורה אכל קיבה עצמה דנבלה דהיינו חלב הקרוש הכשר במעי הטלה שריא אלמא פירשא בעלמא הוא: כאן

מכלל דאיסורי הנאה שרו פרשייהו ומדקא"ל מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים וקא מהדר ליה א"כ למה לא אסרוה בהנאה מכלל דעבודת כוכבים אסור פרשייהו ולהדר ליה משום דליתיה לאיסורא בעיניה דהא מוריים לרבנן דלא אסרוהו בהנאה מ"ט לאו משום דליתיה לאיסורא בעיניה אמרי הכא כיון דאוקמיה קא מוקים חשיב ליה כמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה: [שיר] **השיאו לדבר אחר וכו'**: מאי °כי טובים דודיך מיין כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע עריבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה מ"ש האי קרא דשייליה אר"ש בן פזי ואיתימא ר"ש בר אמי מרישה דקרא קא"ל °ישקני מנשיקות פיהו אמר ליה ישמעאל אחי חשוק שפתותיך זו בזו ואל תבהל להשיב מ"ט אמר עולא ואיתימא רב שמואל בר אבא גזרה חדשה היא ואין מפקפקין בה מאי גזירתא אר"ש בן פזי אמר ריב"ל משום ניקור ולימא ליה משום ניקור כדעולא דאמר עולא כי גזרי גזירתא במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא דלמא איכא אינש דלא ס"ל ואתי לזלזולי בה מגדף בה ר' ירמיה אלא מעתה יבשה תשתרי ישן תשתרי דא"ר חנינא יבש מותר אין מניחו ליבש *ישן מותר (ה) אין מניחו לישן א"ר *חנינא לפי שא"א לה בלא צחצוחי חלב ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה הדרי ואמר שמואל הכי והתנן *קיבת העובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה והוינן בה אטו דעובד כוכבים לאו נבלה היא *ואמר שמואל חדא קתני *קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה אסורה ל"ק כאן

[מעלין לה:ע"ב]

[עי' תוס' ד"ה לפי שא"א מוכח דגרסינן הי"ר' ירמיה וקנקנן לעז: בתוס' ד"ה ומ"ש מתש"ג]

[שבת:]

קיבת נבילה הא קיבה גופא שריא ומי אמר שמואל הכי והתנן *קיבת העובד כוכבים ושל נבילה הרי זו אסורה והוינן בה אטו דעובד כוכבים לאו נבלה היא *ואמר שמואל חדא קתני *קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה אסורה ל"ק כאן

[מעלין לה:]

ישן תשתרי • תימה ליבשי גזרה ישן אטו חדש כדמשני לעיל (דף לח:) גבי שכר וי"ל דהתם איכא למיגזר דלא מיכר טולי הלי בין ישן לחדש כמו גבי גביה: **לפי** שא"א בלא לאחוזי חלב • פ"ה בין גומות של גביה נשאר מן החלב ודלמא עריב ביה חלב טמא וקשה דא"ל ר"ל ירמיה למימר אלא כיון דהדר ביה משנויא קמא ועוד דאמאן מי חיישינן דעובד כוכבים שוטה הוא שעירב בו חלב טמא אע"פ שהוא יודע שאינו עומד נכן פר"ת דקאי אמאי דהוה פריך יבשה תשתרי (ה) ומשני דאפי' כשהוא נראה ישן לעולם נשאר האחרים בתוך לאחוזים הגביה ביני אטפי ור"י הביא ראיה מן הירושלמי לדברי ר"ת דקאמר חלב העובד כוכבים למה אסור משום גזרה ר"ל שמואל בר רב יאמר מפני אחרים הנתון בין הנקבים ופי' ויעמיד ויבשה ומשני מפני אחרים הנתון כו' וקושיא שניה קיימא לגביה כלומר גביה שיעשו (ו) מיהא תשתרי דאחרים הוא אינו מיחוי לבא ומסיק מפני אחרים הנתון בין הנקבים כמו שמתרץ בתלמודנו אבל אין לפרש כפירוש הר"ר אלחנן דקאי *לאחלב והכי פריך למה אסרוהו משום גזרה שיעמידנו ואם יש בו אחרים לא יעמוד דהכי מקשה התלמוד גבי חלב טמא בכמוך דליתיה דהא לא מצינו בשום מקום שיניח חלב (ז) להקפות בשביל אחרים הנתון בו: **מפני** שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה • וא"ת מאי איריא נבלה אפי' שחוטה נמי אסורה משום בשר בחלב וי"ל דדוקא נקט נבלה דאז איכא בה איסורא דאוריתא אבל בשחוטה משום בשר בחלב איכא איסורא דאוריתא דלונן בלונן הוא ואע"ג דאוקומי קא מוקים אינו אסור אלא מדרבנן: **ומי** אמר שמואל הכי • פ"ה דהוה מצי למפרך בפסיקות ממתני' דחולין (דף קטז:) אלא שמשמואל אשמואל ניחא (ח) למפרך: **הדא** קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה היא • תימה לפי מה שפיר"ש סוף כל הבשר (חולין דף קטז: ופס) שיש חילוק בחלב הקיבה שאותו שהוא קרום לא נאסר מעולם אף קודם חזרה דפירשא בעלמא הוא שאינו רואי אלא להעמידה אבל חלב הגלול שאינו רואי להעמידה כלל מתחלה היו מחשבין חלב גמור וחזרו בהם מתוך קושיא דקיבת העולה דשורפה היה אע"פ שא"א שלא יתערב מחלב הגלול עם הקרום ולפירוש זה קשיא אמאי לא משני הכא כולה קודם חזרה והכא דקאמר גבי העמדה מיירי בקרום ולהכי דייקי' הא קיבה גופא שריא והתם דלא מיירי בהעמדה מיירי בגלול וי"ל דאסי דאין לגלול מעמיד דמ"מ אין העובדי כוכבים בורגין אותו כ"כ שלא יאחר מן הגלול ומדקאמר שמואל בעור קיבת נבלה משמע הא קיבה גופא שריא ואע"פ שנאסר אם מן הגלול כדפי' שאין העובדי כוכבים טורחים לברר ואור"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור בגביה העובד כוכבים דהא טעם האיסור הוה משום ניקור כריב"ל דקי"ל הלכה כריב"ל אף לגבי ר' יוחנן וכ"ש לגבי שמואל דהא (עירובין מז:) שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וכן פסק ר"ח וכן בסדר תנאים ואמוראים פסק הלכה כריב"ל בב"מ וגם דברי רב אחא בר אחבה אינם כלום כיון שאינו אותו רב אחא בר אחבה שהיה תלמידו של רבא שהיה בתראה שהרי הוזכרו דבריו קודם דברי רב אסכלא וכ' *נתמן (ט) בר יצחק שהיו קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב אחא בר אחבה שהרי הוזכרו דבריו קודם דברי רב משום שיריב חלב טמא כדפרי' לעיל *)(גבי) שלא *) (עמד) כפרש"י שהרי אין העובדי כוכבים שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד אלא ודאי אין הטעם אלא משום ניקור ואנו שאין נחשים מצוין בינינו אין לחוש משום גזרה ואין לומר דדבר שבמעמיד הוא ולריך מנין אחר להתירו כי ודאי הוא כשאסרו תחלה לא אסרו אלא במקום שנחפרים לקמן גבי יין נסך (דף מז: ד"ה לאפוקי) וגם בהרבה מקומות יש שאוכלים אותם מפני שמעמידין אותם בפרחים וגם גזורה התירו אותם במקומן מטעם שמעמידין אותם בפרחים מיהו במקומנו שמעמידין בקיבה אומר הרב ר"י בן הרי"ש חיים שיש טעם קצת לאסור מפני שמולחין הקיבה בעורה ואיכא איסור דבשר בחלב דמליח הרי הוא כרותח ואני ראיתי מקומות שהן מעמידים בגבלת דבר אחר מליח

[עי' תוס' ד"ה ומ"ש מתש"ג]

[עי' תוס' ד"ה ד"ה ומ"ש מתש"ג]

מוכני

*) מהרש"א מ"ז

גופא והתנן קיבת העובד כוכבים ושל נבילה הרי זו אסורה והוינן בה ושחיטת עובד כוכבים לאו נבילה היא ואמר שמואל חדא קתני וחבי קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבילה והרי זו אסורה ופרקינן לא קשיא כאן

ט) נתמה דל"ל והא דלא אחבר ליה דמבו"ה לא אסורה בהנאה כמו במוריים לרבנן משום דליתא וכו' אמר לך אמאי הכא וכו' וכמאן דליתא בעיניה דמי ומבו"ה פריך דאמאי לא אסורה בהנאה כנ"ל.

(א) גמ' אין מניחו לישן (אלא מ"ר ירמיה) תפ"מ וש"ב ס"א אין זה וכן היתה גירסת התוספות: (ב) רש"י ד"ה לפי שא"א וכו' דלמא עריב ביה חלב טמא ואע"ג דתלב טמא אינו עומד מכל מקום אם עריב טמא בטהור וכו' כשיורי דחלבא של הטהור: (ג) ד"ה ומי וכו' עבלה הוא דאסורה: (ד) תוס' ד"ה מאי שנא וכו' מה הסיבה שאתה אומר: (ה) ד"ה לפי וכו' יבשה תשתרי ישן תשתרי ומשני דאפילו כשהוא נראה יבש ושן לעולם נשאר: (ו) בא"ד וקושיא שניה קיימא לגביה שיעשו ממנה מיהא תשתרי דאחרים הנתון אינו כ"ל ותיבה הוא שמתן ש"ב לגומר קושיא הא' שלא דקאמר חלב העובד כוכבים יש לומר אסור וקושיא הכנים היא דקאמר ויעמיד וקיימא לגביה כו' אבל לפי' הר"ת קושיא הכנים קאי נמי אחלב הכי פריך ויעמיד פירוש יבשה מקומו ואם הוא עומד הוא נשון לבשר בל אחלב: (ז) בא"ד אינו אחלב מלבקפיה: (ח) ד"ה ומי וכו' ניחא ליה למפרך: (ט) ד"ה הדא וכו' נתמן שהיו קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב אחא בר אחבה וכ' נתמן עמדו בקושיא ולישנא לעיתם נמי משום עירוב חלב טמא ואע"ג דחלב טמא אינו עומד וכשורוח רב"ר שברי אין העובדי כוכבים שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד כדפרישית לעיל אלא ודאי כ"ל ותיבה בר יאמרם ב' פעמים.

רבינו חננאל

חיה ולא הודו לו' אלא אמרו לא נתנין ולא מועלין והא עולה איסורי הנאה הן אלמא איסורי הנאה פרשן מותר והדר חני ליה מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים' ואמר ליה א"כ למה לא אסרוה בהנאה' אלמא איסורי הנאה פרשן שרי. ועגלי עבודת כוכבים פרשן אסור • ה)ולמה לא אסרוהבהנאה משום דליתא לאיסורא בעיניה לא אסרוה בהנאה • הכא נמי בבגינה נמי ליתא לאיסורא בעיניה • אמר ליה שאני הכא דכיון דאיסורא הוא דקא מוקים לה חשיב וכמאן דאיתיה בעיניה דמי אמאי לא אסרוה בהנאה: השיאו לדבר אחר וכו' • ירושלמי מפני מה לא גילה לו אם להפליגו נתכוין היה לו להשיאו באלו שאין להן הכרע כגון שאת אריה מחר משוקדים וקם כו' • אסרוה ומפני שבקרוב אסרוה (וישמע) [זר' ושמעאל] תלמיד קטן [היה] באותה שעה. ואין מגלין להן רזי תורה עד שיגדלו • וכו' שמעון בן יוחאי • דתניא ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם מה השימה• פי' המציאה אינה נגלית לכל בריה כך אין לך רשות לשקע את עצמך בדברי תורה• אלא לפני תלמידים הגונים כשרים • וראתן עלה קרא מאי פירושיה כו' : ירושלמי דורים דברי סופרים • יין דברי תורה • טובים דודיך מיין • חביבין דברי סופרים מדברי תורה • תדע שהרי ר' מרפון אילו לא קרא קרית שמע לא היה עובר אלא בעשה • ומפני שעבר על דברי חכמים נתחייב מיתה • על שם ופורץ גדר ישכנו נחש• וחנן נמי האומר אין תפילין לעבור על ד"ת פטור • [חמשה] מיתפטים לתוסיף על דברי סופרים חייב. א"ל (ר') ישמעאל חשוק שפתותיך ואל תהא נבהל להשיב • ומאי טעמא א"ר יוחנן נזירה הדשה איתה משום ניקור • וכד נזרי נזירה במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא • עד דתפשוט בכל ישראל • דחיישי דלמא איכא מאן דלא סביראה ליה ואתי לזלזולי בה • מגדף בה רבי אבהו אלא מעתה יבשה שאין בה חשש ניקור תשתרי • ופריק ר' ירמיה לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב • וכיון דאיכא לחלוחית ויהרא האי . ושמואל אמר לא אסרוה אלא מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה מכלל שהקיבה גופא שריא דפרשא בעלמא היא אינו ד' שמואל שרי בקיבה

מפני שמעמידין בשרף ערלה · וערלה של עובדי כוכבים אסורה כמו שמפרש בפ"ה* בעמ"י (עיין בתוס' קידושין דף לו: ד"ה כל מלוה) : **דברים** המכוסין ממנו מתגלין לו · פי' שבני אדם מגלין לו דזיהן לפי שנהנין ממנו עלה וחוטיה כמו שמפרש במס' אבות (פ"ו מ"ח) : **לגבינה** איכא דקאי ביני אתפי · פירוש איקה אדם מן העובד כוכבים לעשות גבינה אבל לעיל גבי ליקח גבינה של עובד כוכבים איכא למיחש לאחר טמא כיון שעשה אותו לגרמו איכא למיחש למא שירד בו חלב טמא כיון שאינו עומד : **מבלל** דאיכא למאן דאמר דמכלל מדקאמר פת לא הותרה בב"ד מכלל דאי בעי הוה אמר ליה אלמא לא פשט איסורו ומכאן אמרו עתה לאכול פת של עובדי כוכבים כיון שלא פשט איסורו בכל ישראל ויש לסמוך על דברי רשב"ג ור"א בר לדוק דאמרי אין גוזרין גזרה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בו ועוד דאיתא דאמר לקמן (דף לז:) בימינו תתיר אף את הפתולה הניח (ד) להתיר אלא משום דהוו קרו ליה ב"ד שריא ואחריו באו בית דין אחר שהתירוהו ועוד דאמרי בירושלמי דפרקין ובפ"ק דשבת פת עמדו עליו והתירוהו ומי שנזהר מפת של עובדי כוכבים מותר לאכול עם מי שאינו נזהר בקערה אחת *אע"פ שטעם פת עובד כוכבים מתערב בפת ישראל דאין להחמיר לאסור ע"י תערובת כדאמר בפ"ק דחולין (דף ו') דלא גזרו על תערובת דמאי וכה"ג (ה) בגמ' דעובדי כוכבים שרי דליתיה לפת בעיניה דלא גזרו אלא היכא דאיתיה בעיניה :

זליפתן · פ"ה פליטתן וגרלה שאותה פליטה באה מכח הגמן שהריקו מכלי האיסור כדאמרינן לקמן (דף עה:) *אי (ו) מזלגן במי זיתים ולשון זילוף ק"ק אלא מלינו זילוף רק לשון שפיכה כמו תעשה זילוף (פסחים דף כ:) : בשלמא

כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה *ומשנה לא זזה ממקומה רב מלביא משמיה דרב אדא בר אהבה אמר מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר רב חסדא אמר מפני שמעמידין אותה בחומץ רב נחמן (ג) בר יצחק אמר מפני שמעמידין אותה °בשרף הערלה כמאן כי האי תנא (*דתניא) ר"א אומר **המעמיד בשרף הערלה אסור מפני שהוא פירי אפי' תימא ר' יהושע עד כאן לא פליג ר' יהושע עליה דר"א אלא בקטפא דגווא אבל בקטפא דפירא מודי והיינו דתנן *א"ר יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלין ובשרף העיקרין מותר ²בשרף הפגין אסור מפני שהוא פירי בין לרב חסדא בין לרב נחמן (ג) בר יצחק תתסר בהנאה קשיא דרש רב נחמן בריה דרב חסדא מאי דכתיב °לריח שמניך טובים למה ת"ח דומה לצלוחית של פלייטין מגולה ריחה נודף מכוסה אין ריחה נודף ולא עוד אלא דברים שמכוסין ממנו מתגלין לו שנאמר °עלמות אהבוך קרי ביה עלומות ולא עוד אלא שמלאך המות אוהבו שנא' עלמות אהבוך קרי ביה על מות ולא עוד אלא שנוחל שני עולמות אחד העוה"ז ואחד העוה"ב שנא' עלמות קרי ביה עולמות : **מתני'** ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה ³חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו ⁴והפת והשמן שלהן *רבי ובית דינו ⁵התירו השמן ⁶והשלקות ובבשין שדרכן לתת לתוכן יין וחומץ ⁷וטרית טרופה וציר שאין בה דגה כלבית שוטטת בו והחילק וקורטב של חלתית ומלח שלקונדית הרי אלו אסורין ואין איסורן איסור הנאה : **גמ'** חלב למאי ניחוש לה אי משום איחלופי טהור חיור טמא ירוק ואי משום איערובי

כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה · ומשנה לא זזה ממקומה דשמיעת חולין דקיבת עובד כוכבים נבלה ואכורה נמנים קודם מחזר בו ר' יהושע מדבריו אמר לו לר' ישמעאל מפני שמעמידין אותה בקיבת נבילה וסבר ליה פירשא היא : **וכלן לאחר חזרה** · הך דשני שמואל מפני שמעמידין אותה תורה אור בטור לבל קיבה עלמה שריא לאחר חזרה שחזר בו ר' יהושע מפני תשובתו של ר' ישמעאל : **ומשנה** · הנשנית בשמיעת חולין (דף קיז:) קודם חזרה : **לא זזה ממקומה** · לא עקרוה לגמרי דהוא"ל ונשנית נשנית אבל אין הלכה כמותה שהרי חזר בו : **שמעמידין אותה בחומץ** · שהחומץ מעמיד חלב ולקמן פריך לה מ"ש ליתסר בהנאה : **בקטפא דגווא** · בשרף היוצא מן הענף : **אבל בקטפא דפירי** · בשרף הפירי עצמו : **מגולה ריחה נודף** · והיינו דכתיב שמן תורק שמך כשמגלין אותה ומריקין שמנה לעומר כשאתה מלמד תורה לתלמידים אז יצא לך שם : **מפגלין לו** · מעצמן בלא תורה כשהוא מלמדן : **מתני' ר'** **וכיון דיינו שריו אם פשמן** · לא גרסי' דהא לאו איהו שרייה אלא ר' יהודה בשיאה בר בריה שרייה כדאמר בגמ' מסתמיך ואזיל רבי יהודה בשיאה ור' יהודה בשיאה דגמ' הייט רבי יהודה הנשיא בנו של ר"ג בר' שהיה בימי התמוראים וה"ל לאמריגן בגמרא ר' יהודה הנשיא בנו של ר"ג הוה כו' ואילו רבי בנו של רשב"ג היה כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ פה:) : **והשלקות** · כל דבר שבישלו עובד כוכבים ופיטו בכלי טהור וכולהו משום חתנות : **וכבשין** · לכבוש דגים וירק ולשם ורגלים של בהמה בהומץ : **ועריס** · מין דגים קטנים מלוחים : **ערופה** · שנטרפו ונשתברו הדגים ואין מוכרין הלכך חייבי לגמלאים : **ויר שאין בה דגה כלבית שוטטת בו** · שרוך כלבית ליגדל מאליה בציר של דגים טהורים ואם יש ציר דג טמא עמו לא תגדל כלבית בו והיא עלמה טמאה : **והחילק** · מין דגים קטנים טהורים והיא כולתנית ואין לה סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל לאחר זמן הנפיר וקשקשת וקיימא לן דמותרת ואמר בגמרא מפני מה אסרוה מפני שעירבוה עולה עמה דגים עמאים הדומים לה הלכך לא שנא מרופה ול"ש איה מרופה איכא למיחש לאחד מאלף ביניהם דדמו ליה ולא מינכרי אבל מרים אין שקן דומה לה הלכך כי איה מרופה שריא : **מלחים** · מין פירי הוא שקורין לזר"א בלע"ז ומתחבין את קרעיו בסכין ואסור משום שמוציאה דסכינא : **ומלח שלקונדית** · מפרש בגמ' (לקמן לט:) : **גמ' ניקוח** · יעמידנו ע"י קיבה לגבינה : **לכמכא** · מאכל : **קלי** · מעט: **נסיובי** · מיסג"ל : **ליכא למיקס עלה דמלחא** · שמא כתערב בו חלב טמא וכשהעמידו עומד טהור שבו והטמא נאסר עם הנסיובי הלכך אין זה נסיון להכשיר הרתאונים

[ר"ל דתנן]

[עבודה ס"ל מ"ז דדה ת:]

[עבודה ס"ל מ"ז דדה ת:]

[עי' תוס' לקמן לו: בתוך ד"ה אסר וכו' כמתמיהין כתב רש"ל ובשם רש"י וכו' ותוס' לעיל לג: ד"ה בעלן]

[לפי מ"ש רש"י שם ד"ה הכי גרסינן בתוספתא וכו' ל"ל לו מולגן במי זיתים]

לאכול לבל לגבינה סלקא דעתא השתא דמותר : **ואי בעיים אימא** · אפילו לגבינה נמי אסור : **דאיכא** · נסיובי דקיימי בגבינה : **ביני אטפי** · בתוך הגומות שבגבינה וחיישינן שמא מן החלב טמא שלא עומד בשאר עם הנסיובי בגומות : **פורני** · הוא תנור שהוא גדול ופיו מן הלד וכל תנור שבמשנה קטן הוא ומקוס שפיתם ב' קדירות ופיו למעלה : **לאוסרם בשדה** · דליכא למיחש לאימשוכי דאקראי בעלמא הוא : **מגליה** · טעך : **אבי מלרי** · בשדות אצל המלרים : **וליפתן** · פליטתן שפולטין ומזיעין שמנונית איסור שבגבינו : לודלי

מכה"ש גרס מיניה דאיבו

מפני שמחליק פניה בשומן של חזיר · רב חסדא אמר מפני שמעמידין אותה בחומץ · רב נחמן בר יצחק אמר מפני שמעמידין אותה בשרף ערלה · כדתנן המעמיד בשרף ערלה ר' אליעזר אומר אסור · אפילו תימא ר' יהושע ע"כ לא פליג ר' יהושע עליה דר' אליעזר אלא בקטפא דגווא פי' קטף של עץ · אבל בקטפא דפירא מודה ליה · דתנן א"ר יהושע שמעתי בפירוש המעמיד בשרף (הערלה) [העלין] בשרף העיקרין מותר · בשרף הפגין אסור מפני שהוא פירי · ולרב חסדא ולרב נחמן בר יצחק תיתסר בהנאה · דהא החומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין איסורי הנאה הוא · וכן העדלה איסורי הנאה הוא תיתסר בנינה זו אפי' בהנאה קשיא : **כתני'** ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה · חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו · אוקימנא אסורייה דחלב שחלבו עובד כוכבים חיישינן דלמא מערב ביה חלב בהמה טמאה דאתית להכי בגינה נמי משום חלב בהמה טמאה · ואי אמרת חלב בהמה טמאה לא קא חיישינן דלמא הני דמתחני בגבינה דדתקונני לה כמין נקב הוהא דקאי ביני ביני בגבינה כמין מיפון הוא החלב הטמא לפיכך אסורה : **ורשלמי** אמר ר' ירמיה חלב עובד כוכבים לטה הוא אסור מפני תערובת חלב בהמה טמאה · ר' הושע בן לוי אמר אסור משום גלוי · ויעמיד · אמר ר' שמואל מפני ארס הנתון בין הנקבים וחני כן שלשה ארסין הן · אחד צף ואחד שוקע ואחד דומה לשבכה · ישראל יושב בצד העדר · ועובד כוכבים הולב ומביא לו ואינו חושש משום תערובת בחמה טמאה · פת של עובדי כוכבים אסורה · א"ר יוחנן אפי' ס"ל רבי התיר את הפת של פלטר · הני מילי בשדה בשקום שאין פת ישראל בצויה · אבל בעיר לא : איבו מנכית ואכיל את עובדי כוכבים אבי מצרא דמתא · אמר להו רבא ואמרי לה אמר רב נחמן לא תשתיני ליה (לאיבו) [בהדי' דאיבו] דאכיל נהמא דארמאי · שמן · אמר רב דגיאל גזר עליו שנאמר אשר לא תגאל בפת בת המלך וגו' · ר"ל דע"ל ונעשה לוחה מגנה אלנו אחיכן במוקל אחר שבשיבו וכו' · ושמואל

הגהות הב"ח (א) גמ' רב נחמן אמר מפני שמעמידין כ"ב רב נחמן בר"ל ולא נרסינן רב נחמן בר יצחק והכי משמע בדברי התוספות לעיל דף לא ע"ב בד"ה רב נחמן אמר מגום גיגלית : (ב) שם כיון לרב נחמן תתסר כ"ל ותיבות בר יצחק נמחק : (ג) שם בהדיה דתיבו ב"ב ס"ח לא תשתינו מיניה תלינו ב' לא תאמרו דבר באושה מבמוי אלעזר וכו"ן והכא"ם : (ד) תוס' ד"ה מבלל ובו' ולא הנים מלמהלה : (ה) בא"ר וכפ"ג בפת דעובד כוכבים נמי אבי כיון דליתיה לפת בעיניה : (ו) ד"ה זליפתן וכו' לקמן לו מולגן במי זיתים :

גליון הש"ס

(א) גמ' בשרף הערלה · עיין ביתיב"ל קדושין דף לח ד"ה דתנן :

רבינו חננאל

כאן קודם חזרה וכאן לאחר חזרה · פי' הא דתנן קיבת עובד כוכבים ושל נבילה ואוקמא שמואל קיבת עובד כוכבים נבילה ואסורה קודם שחזר בו ר' יהושע והודה כי הקיבה עצמה אסורה · ומעם אותה המשנה תירץ אחר שהשיבו ר' ישמעאל והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה ומותרת · וחזר בו ר' יהושע והודה כי קיבת נבילה מותרת ואמר מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים אחר שחזר בו כמו שמפורש במשנה זו אמר שמואל לטעמיה דהא מתני' מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה · אבל הקיבה עצמה של נבילה מותרת · ומפני מה שנו אותה המשנה והאינה שנויה כהוגן · מפורש בפ' כל הבשר א"ר יוחנן לא קשיא כאן קודם חזרה וכאן לאחר חזרה ותשנה לא זזה ממקומה · רב מלביא אמר רב אדא בר אבא מפני שמחליק פניה בשומן חזיר · רב חסדא אמר מפני שמעמידין אותה בחומץ · רב נחמן בר יצחק אמר מפני שמעמידין אותה בשרף ערלה · כדתנן המעמיד בשרף ערלה ר' אליעזר אומר אסור · אפילו תימא ר' יהושע ע"כ לא פליג ר' יהושע עליה דר' אליעזר אלא בקטפא דגווא פי' קטף של עץ · אבל בקטפא דפירא מודה ליה · דתנן א"ר יהושע שמעתי בפירוש המעמיד בשרף (הערלה) [העלין] בשרף העיקרין מותר · בשרף הפגין אסור מפני שהוא פירי · ולרב חסדא ולרב נחמן בר יצחק תיתסר בהנאה · דהא החומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין איסורי הנאה הוא · וכן העדלה איסורי הנאה הוא תיתסר בנינה זו אפי' בהנאה קשיא : **כתני'** ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה · חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו · אוקימנא אסורייה דחלב שחלבו עובד כוכבים חיישינן דלמא מערב ביה חלב בהמה טמאה דאתית להכי בגינה נמי משום חלב בהמה טמאה · ואי אמרת חלב בהמה טמאה לא קא חיישינן דלמא הני דמתחני בגבינה דדתקונני לה כמין נקב הוהא דקאי ביני ביני בגבינה כמין מיפון הוא החלב הטמא לפיכך אסורה : **ורשלמי** אמר ר' ירמיה חלב עובד כוכבים לטה הוא אסור מפני תערובת חלב בהמה טמאה · ר' הושע בן לוי אמר אסור משום גלוי · ויעמיד · אמר ר' שמואל מפני ארס הנתון בין הנקבים וחני כן שלשה ארסין הן · אחד צף ואחד שוקע ואחד דומה לשבכה · ישראל יושב בצד העדר · ועובד כוכבים הולב ומביא לו ואינו חושש משום תערובת בחמה טמאה · פת של עובדי כוכבים אסורה · א"ר יוחנן אפי' ס"ל רבי התיר את הפת של פלטר · הני מילי בשדה בשקום שאין פת ישראל בצויה · אבל בעיר לא : איבו מנכית ואכיל את עובדי כוכבים אבי מצרא דמתא · אמר להו רבא ואמרי לה אמר רב נחמן לא תשתיני ליה (לאיבו) [בהדי' דאיבו] דאכיל נהמא דארמאי · שמן · אמר רב דגיאל גזר עליו שנאמר אשר לא תגאל בפת בת המלך וגו' · ר"ל דע"ל ונעשה לוחה מגנה אלנו אחיכן במוקל אחר שבשיבו וכו' · ושמואל

הגהות הב"ח (א) גמ' רב נחמן אמר מפני שמעמידין כ"ב רב נחמן בר"ל ולא נרסינן רב נחמן בר יצחק והכי משמע בדברי התוספות לעיל דף לא ע"ב בד"ה רב נחמן אמר מגום גיגלית : (ב) שם כיון לרב נחמן תתסר כ"ל ותיבות בר יצחק נמחק : (ג) שם בהדיה דתיבו ב"ב ס"ח לא תשתינו מיניה תלינו ב' לא תאמרו דבר באושה מבמוי אלעזר וכו"ן והכא"ם : (ד) תוס' ד"ה מבלל ובו' ולא הנים מלמהלה : (ה) בא"ר וכפ"ג בפת דעובד כוכבים נמי אבי כיון דליתיה לפת בעיניה : (ו) ד"ה זליפתן וכו' לקמן לו מולגן במי זיתים :

בשלמא (מ) לענ"ד זליפתן של כלים אסורים כו' · קסבר נותן טעם לפגם מותר לפום ריהטא משמע שאותם שאסרו קודם ר' יהודה כגון *תלמידי שמאי והלל סוברין נותן טעם לפגם אסור ואתא ר' יהודה נשיאה וסבר מותר ושמואל סבר מותר ומחזיק דברי רבי שמלאי ולקמן נמי פ"ה (דף סז:) גבי חומץ אשר שם לתוך הגריסין פסיק שמואל הכי הלכתא נותן טעם לפגם מותר ולקמן בפירקין (דף לח:) גבי מיסחא שליקא (ב) סתם התלמוד לא משום גיעולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ולקדק ר"י היאך באו לחלוק על רבותינו שמאי והלל בדין נותן טעם לפגם להתירו נהי דשמן יכול להיות שמותר מטעם שלא פסגו ואין רוב הצבור יכולין לעמוד בשאר דברים היאך הותר ועוד קשיא לא ס"ל לתנא דמתני' דנותן טעם לפגם אסור תקשי *הא דאמר לקמן (דף לט:) גבי דבש למאי ניחוש לא משום גיעולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ומה בכך הא תנא דמתני' מיסר קא אסר לכך נראה לר"י דשמואל נמי ס"ל דכי גזור ב"ש וב"ה על השמן משום תחנות גזור ומיהו משום הא שייך בה חחנות כ"כ כמו בדיין הולך להם סעד בזליפתן של כלים אסורין אע"ג דאיכא סברא להו בעלמא נותן טעם לפגם מותר וכן סובר שמואל שמכח שני הטעמים גזרו אע"פ שאין לי בכל אחד לבדו והייט דקא"ל שמואל לרב בשלמא לדידי דאמינא דגזירת שמן לא היתה קדמונית מימי דניאל אלא שמאי והלל גזור מטעמי דפרישים ניחא דיכול להיות שהתיר ר' יהודה הנשיא כמו שמפרש התלמוד בסמוך דאע"פ שמשמע דגזירתו פשטה מיהא בעיר: **אשר** לא יתגאל בשת בני פרשב"ם דהאי פת לאו פת ממש הוא דליתמעט מהכא דדניאל גזר על הפת אלא לפתן הוא והוא המלך הוא ריפוש"א בלע"ז וכן ממקרא מוכיח דכתיב (דניאל א) ויהי המלצר נוטל את פת בגם ונותן להם זרעונים ואין לומר שהיה נוטל פתן והיו אוכלים זרעונים בלא פת: במתני' כתב רשב"ם בשם רש"י דלא גרס רבי דר' יהודה הנשיא בר בריה וביה דינו התירוהו וחכמי דורו קבעו דבר זה במשנה שסדר רבי זקנו כי הוא היה בנו של ר"ג הנזכר במס' אבות (פ"ב מ"ב) ר"ג בנו של ר' יהודה הנשיא אומר יפה ת"ק כו' ואותו רבי יהודה הנשיא הנזכר כאן הוא ר' יהודה בריה דר' יהודה הנשיא אלא בלשון משנה ובריתא קורא אותו הנשיא ובלשון אמורא קורא אותו נשיאה ור' יהודה הביא ירושלמי רבי ובית דינו התירו את השמן בשלשה מקומות רבי יהודה הנשיא ורבותיו התירו בניטין ובשמן ובסמדל ונראה לו שיש שם טעות סופר דקפריך וליקרו ליה ב"ד שריא שכל ב"ד המתיר ג' דברים נקרא ב"ד שריא ודחי מ"ר יודן בר' שמעאל בית דינו חלוק עליו בניטין פירוש ואין זה מתיר ג' דברים ואם הוא היה רבינו הקדוש א"כ היה לו למנות עוד אחרת שהתיר כדאמר בפרק קמא דחולין (דף ו:) דהתיר רבי בית שאן דברושלמי דדמאי נמי איתא לכך נראה לו דגרס הכא ר' יהודה הנשיא והוא ר' יהודה נשיאה עוד כתוב שם ברושלמי רב יאחק בר שמואל בר מרתא נחת לגליליא אשכח לר' שמלאי הדרומי יתיב ודרש רבי ובית דינו התירו את השמן שמואל קבל עליו והכל רב לא אכל א"ל שמואל לרב אכול לו אמר כתיב עלך זקן ממרא א"ל עד דאמר אמן אמר ידע מאן ערער עליה שמלאי הדרומי א"ל אפשר מה דאמר בשם גרמיה לא בשם רבי ובית דינו אמרה עליה והכל: **ושמן** דניאל גזר עליו · ה"ג ה"מ למפרך אין אלא משום דאשמן קאי נקטיה: **ורבי** יהודה הנשיא היכי אלים למשרי תקנתא דשמאי והלל · פרשב"ם דפריך בין לרב בין לשמואל דשמואל נמי מודי דמי"ח דבר הם: **והתנן** אין ב"ד יכול כו' · תימה בפרק הבולה (גיטין לו: ושם ד"ה אלא) גבי פרוזבול דאמר שמואל האי פרוזבול עולבנא דדייני הוא אי אייסר חייני אבטליניה ומסיק אי אייסר חייני יותר מהבל והיכי דמי אי פשטה תקנת פרוזבול אפילו היה גדול אין יכול לבטלו ואם לא פשטה א"כ למה לי אייסר חייני הרי ר' יהודה נשיאה התיר שמן אע"פ שהיה קמן מאותו טעם דלא פשט איכוון וי"ל דהכא נמי מטעם דלא פשט גרידא לא התיר אם לא היה ג"כ טעם דאין רוב הצבור יכולין לעמוד אבל פרוזבול הוי דלא פשט מ"מ רוב הצבור יכולין לעמוד בו מ"מ קשה דבר תימה הוא היאך לא פשט מאחר שהוא ריוח המלוה לכך נראה דודאי פרוזבול פשט ודקשיא לך אפי' גדול היאך יכול לבטל ודאי בי"ח דבר דוקא אמר בשם יבא אליהו ויאמר אין שומעין וכמו שמפורש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם בנפשותיהם כך דקדק הרב רבי אלחנן מתוך גירסת הספרים שמלא בספרים ישנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם כו' משמע שמשם מתחיל התירוץ וה"פ דשמעתין ור' יהודה נשיאה היכי אלים למשרי כו' והתנן אין בית דין כו' ועוד אפילו הוא גדול איכו יכול לבטל בי"ח דבר ולא הולרך לפרש הטעם כי פשטו הוא ומשני האמר רב משרשיא מה טעם לפי שפשט ולפיכך ב"ד גדול נמי אינו יכול לבטל ושמן לא פשט לכך אפי' עמדו בנפשותיהם קטן יכול לבטל וכמו על דברי רבן שמעון בן גמליאל דאין גוזרין כו' ולפיכך הותר אף בב"ד קטן אבל ודאי שאר דברים אף כי פשטו יכול ב"ד גדול לבטל ולפיכך גבי פרוזבול אמר שמואל דאי אייסר חייני מהבל אבטליניה ואע"פ שפשט והילך הירושלמי דפרק קמא דשבת א"ר בון אמר רב יהודה בשם שמואל ל"ש אלא שאין תוך לי"ח דבר אבל בי"ח דבר אפילו גדול אינו מבטל מפני שעמדה להם בנפשותיהם פירוש ממה שנעלו חרב בבית המדרש:

*) [עי' תוס' לעיל לג: ד"ה בעא]

מחזיק דברי רבי שמלאי ולקמן נמי פ"ה (דף סז:) גבי חומץ אשר שם לתוך הגריסין פסיק שמואל הכי הלכתא נותן טעם לפגם מותר ולקמן בפירקין (דף לח:) גבי מיסחא שליקא (ב) סתם התלמוד לא משום גיעולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ולקדק ר"י היאך באו לחלוק על רבותינו שמאי והלל בדין נותן טעם לפגם להתירו נהי דשמן יכול להיות שמותר מטעם שלא פסגו ואין רוב הצבור יכולין לעמוד בשאר דברים היאך הותר ועוד קשיא לא ס"ל לתנא דמתני' דנותן טעם לפגם אסור *נותן טעם לפגם מותר אלא לדידך דאמרת דניאל גזר עליו דניאל גזר ואתא רבי יהודה הנשיא ומבטל ליה והתנן *אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין א"ל שמלאי לוראה קא אמרת שאני לודאי דמזלזלו א"ל *אשלח ליה איכסיף אמר רב אם הם לא דרשו אנן לא דרשינן והכתיב דניאל[ג] ויישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בגלל המלך ובין משתיו בשתי משתאות הכתוב מדבר אחד משתה יין ואחד משתה שמן רב סבר על לבו שם ולכל ישראל הורה ושמואל סבר על לבו שם ולכל ישראל לא הורה ושמן דניאל גזר *והאמר באלי *אבימי נותאה משמיה דרב [ג] פיתן ושמנן יינן ובנותיהן כולן משמנה עשר דבר הן וכי תימא אתא דניאל גזר ולא קיבל ואתו תלמידי דהלל ושמאי וגזור וקיבל א"כ מאי אסהדותיה דרב אלא דניאל גזר עליו בעיר ואתו אינהו וגזור אפילו בשדה ור' יהודה הנשיא היכי מצי למישרא תקנתא דתלמידי שמאי והלל והתנן אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין ועוד הא אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן בכל יכול לבטל בית דין דברי בית דין חבירו חוץ משמונה עשר דבר שאפילו יבא אליהו ובית דינו אין שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט *איסורו ברוב ישראל שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל דאמר רבי שמואל בר אבא אמר רבי יוחנן ישבו רבותינו ובדקו על שמן שלא פשט איסורו ברוב ישראל ועל דברי רבי אלעזר בר צדוק שהיו אומרים *אין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה דאמר רב אדא בר אהבה מאי קרא במארה

ודן בכל דעמוד היאך דקוב שמאי והלל לריך לגרוס תלמידי שמאי והלל · רש"ל

תורה אור

לודאי · מזלזלי במידי דרבנן: **אם הם לא דרשו** · אם ר' יהודה הנשיא לא דרש אם המקרא להבין שדניאל גזר עליו וסבר דבי דינא אחריתא גזר עליו משום זליפת כלים ושרייה: **אנן לא דרשינן** · בתמיה: **שמונה עשר דבר** · ב"ש וב"ה יחד נמנו וגזרו עליהם בפ"ק דשבת (דף יג:) ולקמן פריך בגוותיהן דאוריתא היא: **מאי אסהדותיה דרב**-דאמר דדניאל גזר עליו כיון דדרשה לא קביל מינה לאו גזרה היא: **בעיר**- משום תחנות: **כלל יכול לבטל בית דין גזירת ב"ד חבירו** · שגזר על דבר המותר ובלבד שיהא גדול ממנו: **רבותינו** · רבי יהודה הנשיא: **לא פשט** · עדיין לא החזיקו רובם בחומרה הגזירה לנהוג בו איסור:

[לקמן לח:]

[שם לט· לט: סה: סז: עה:]

[מדיות פ"ח מ"ב]

מ"ק ג: מגילה כ. גיטין לו:

[ב"ב קיח.]

שבת יח: ע"ש *[ל"ל אמר אבימי]

איסורים. יעב"ץ

כ"קעט:כ"ב כ: הוריות ג:

הגהות הב"ח

(מ) תוס' ד"ה בשלמא לדידי דתלמידי זליפתן של וכו' גבי חומץ לתוך הגריסין כפ"ל ומיהות אבר שם ממתק(ב)בא"ד מיסחא שליקא קאמר סתם התלמוד וכו' אלא פשט איסורו ואין רוב וכו' לעמוד בו בשאר:

גליון השׁ"ס

תוס' ד"ה בשלמא וכו' אבל דאמר לקמן. [ועי'] דף לח ע"ב (ועי"ש) בתוס' ד"ה לא:

רבינו חננאל

ושמואל אמר זליפתן של כלים אסורין · כגון קדירה בת יומא וכיוצא בה אסורתן · אמר ליה שמואל לרב בשלמא לדידי כו' משום דנותן טעם לפגם מותר משום הכי שרייה רבי · אלא לדידך דאמרת דניאל גזר עליו היכי יכול רבי לבטלויה · והא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין · אמר ליה אשלח ליה לרבי אשאל אשאליה איכסיף רב אמר [אם] הם לא דרשו אנן לא דרשינן · כתיב וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך ובין משתיו בשתי משתאות הכתיב מדבר · יין ושמן רב סבר שם על לבו והורה לכל ישראל · ושמואל סבר שם על לבו לעצבו לאחרים לא הורה: ירושלמי אמר ליה שמואל אכול משארא דארמאי ואי לא כתיבנא עליך זקן ממרא: ומקשינן וסבר רב שמן דניאל גזר עליה והא משמיה דרב אמרו פתן הן · ופרקינן דניאל גזר שיהא אסור בעיר · תלמידי שמאי והלל גזרו ביה איסור אפילו בשדה · ומקשינן אי הכי רבי היכי מצי מבטיל גזירה זו · והאמר ר' יוחנן בבל יכול בית דין לבטל דברי בית דין חבירו אם הוא גדול ממנו בחכמה ובמנין חוץ מי"ח דבר שאפי' יבוא אליהו ובית דינו אין שומעין להם. ופרקי' לתו אמר רב שמעיה מה טעם הואיל פשט איסורו ברוב ישראל שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וברבי יוחנן ישבו ובדקו על השמן ומצאו שלא פשט איסורו ברוב ישראל · וסמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי רבי אלעזר בר' צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם רוב ישראל יכולין לעמוד בה · כדכתיב

קבו א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה כח סמג לאוין קלת טוש"ע י"ד סי' קי סעיף ח:

קבו ב מיי' פ"ב מהל' ממרים הלכה כ סמג עשין קיא:

[קבו ג רב אלפס קידושין פ"ד דף רמג.]